

Norsk Psykologforenings syn på psykologi og psykologer

Tim Brennen

Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

Jeg vil diskutere noen sider av forholdet mellom norsk psykologi og personer som kommer ut fra universitetene med mastergrader i psykologi, og da spesielt problemstillingene rundt psykologtittelen og medlemskap i Norsk Psykologforening.

Etter kvalitetsreformen har det kommet mastergrader i psykologi ved alle fire universiteter hvor det er profesjonsstudium i psykologi, samt på BI. Ved NTNU har man nå en mastergrad i psykologi med tre spesialiseringer: i helse-, organisasjonsog kommunikasjonpsykologi, sosial- og samfunnspsykologi og kognitiv/biologisk psykologi. På BI har man en master i ledelse og organisasjonpsykologi. I Bergen har man en master i arbeids- og organisasjonpsykologi, mens det i Tromsø er en generell mastergrad, noe som ligner på mastergraden som jeg har vært leder for i Oslo. Fra høsten 2007 deles mastergraden i Oslo inn i fire ulike spesialiseringer: kognitiv nevrovitenskap; helse- og sosial psykologi; kultur, kommunikasjon og sosial psykologi; og arbeids- og organisasjonpsykologi.

En utbredt tankegang i Norsk Psykologforening i forhold til de nye masterstudentene synes å være: «Ignorer dem: De er ikke psykologer.» Jeg vil imidlertid argumentere for at det finnes bedre løsninger for norsk psykologi enn dette.

«Psychologist», men ikke psykolog

Begrepet *psykolog* har beskyttet status, som først var forankret i psykologloven av 1973 og siden i helsepersonelloven av 2001. Det vil si at for å kalle seg psykolog og ta pasienter i terapi må man bli godkjent av statens autorisasjonskontor for helsepersonell. Dette er et system som har fungert bra når det gjelder å oppnå og opprettholde høy status for dem som jobber klinisk, men mange som har utdanning fra utlandet, reagerer på den norske forståelsen av psykologbegrepet.

I likhet med mange av de utenlandske ansatte ved norske psykologiske institutter som kom til Norge på 90-tallet, har jeg grunnutdanning og doktorgrad i psykologi, men er ikke utdannet til å ta pasienter i terapi. Det har betydd at man inntil nylig ikke kunne melde seg inn i Psykologforeningen¹, som i utgangspunktet føles naturlig faglig sett. I tillegg får man streng beskjed fra mange psykologkretser om ikke å kalle seg «psykolog», noe som virker svært underlig når man kan kalle seg «psychologist» eller «psychologue» i andre land. Man kan altså ikke likestille begrepet «psykolog» med «psychologist», og det norske begrepet er i uoverensstemmelse med bruken andre steder i verden. Men prøv å forklare situasjonen til noen utenfor psykologikretser – at en masterstudent som har studert psykologi i fem år til et avansert nivå, ikke kan kalle seg psykolog og ikke være medlem i Norsk Psykologforening. Og at det er mulig å være professor i psykologi, å publisere i psykologiske tidsskrifter, å være på Board of Editors til psykologiske tidsskrifter, å

¹ For noen år siden bestemte Norsk Psykologforening seg for at vi som ikke er psykologer, men som er ansatt ved norske universiteter og som har en doktorgrad i psykologi, kan, i den perioden vi er ansatt, bli medlemmer. Det var dessverre ikke den mest overveldende hjertelige invitasjon, og jeg gjetter at ikke så veldig mange takket ja til den.

undervise på profesjonsstudiet i psykologi, kort sagt gi et bidrag til psykologifaget, men likevel ikke være en psykolog. De vil ikke tro deg.

En tidligere ansatt med utenlandsk utdanning ved et norsk universitet pleide å starte opp semesteret med å ha på seg en t-skjorte hvor det sto «I am a psychologist...» foran, og bak sto det «men jeg er ikke psykolog». Med glimt i øyet har jeg lyst til å foreslå at i og med at det er norsk lov som skiller en psykolog fra en «psychologist», kunne man omdøpe dem som har gått profesjonsstudiet, til *psykoSoger*. Poenget er imidlertid seriøst: Norsk psykologi må snart finne ut hva mastere, med høy utdanning innenfor psykologi, skal kunne kalle seg. Min mening er at den eneste naturlige tittel er psykolog. Dette ville bryte med de siste tiårs praksis i Norge, men er likevel betimelig.

Det er blitt tydeligere i løpet av de siste årene at profesjonsstudiets spesielle status har sitt opphav i helsepersonelloven. Fordi pasienter må behandles i tråd med høye etiske og faglige standarder, er det viktig med en restriktiv politikk i forhold til den utdanning som trengs for å bli kliniker. Det betyr imidlertid også at det ikke er på grunn av kompetanse i psykologiske fagområder utenfor klinisk psykologi at dagens psykologer har høy status. Det vi i dag kaller en psykolog, vil i fremtiden rettere kalles en klinisk psykolog: Det er innenfor klinisk psykologi at den spesielle kompetansen ligger. Det snakkes mye om generalistmodellen, men hvor mye har en gjennomsnittlig profesjonsstudent egentlig studert og forstått i forskningsmetoder, i organisasjonspsykologi og andre fagområder utenom det kliniske? Det er et paradoks at man synes å tilskrive en som har gått profesjonsstudiet kompetanse i alle fagområder, mens en som har gått bachelor-/masterveien, og som kan ha mye mer kompetanse på ett bestemt fagområde, ikke får noen anerkjennelse av sin kompetanse, i alle fall ikke av Psykologforeningen.

Det sies at å endre psykologbegrepet vil forårsake forvirring i samfunnet, ettersom man har hatt en pedagogisk oppgave med å lære folk at en psykolog er en som man oppsøker når man har psykiske problemer. Jeg synes ikke at dette argumentet holder, for oppfatningen av psykologer er ikke et særnorsk fenomen. Stereotypien i alle land ser ut til å være at en psykolog behandler folk, men i mange andre land er det også mer allment forstått at det finnes psykologer som ikke er behandlere. Utenfor de fire lærestedene i Norge hvor det finnes et profesjonsstudium i psykologi, er det faktisk mange som anser folk med mastergrader og doktorgrader i psykologi som psykologer.

Et alternativ

En alternativ ordning som bedre kan forsvares (og forklares), kan baseres på den nye EuroPsy-idéen hvor tre arbeidsområder blir regulert: klinisk og helsepsykologi, arbeidspsykologi, og pedagogisk psykologi. Bare det første faller inn under helsepersonelloven. Om en ny ordning baseres på EuroPsy, trenger den likevel ikke å følges slavisk, men Psykologforeningen kunne være med på å definere hva som kvalifiserer til helsepsykolog eller pedagogisk psykolog, og dagens nasjonale standarder kunne definere klinisk psykolog. Da hadde i hvert fall titlene reflektert det vi i disiplinen vet er tilfellet når det gjelder kompetanseområder. Selv i Tidsskriftet er det etter hvert mye bruk av såkalte bindestrekpsykologbegreper, som helsepsykolog og organisasjonspsykolog, fordi alle vet hva en mener med slike begreper. Jeg mener det nå er på tide at vi slutter å late som om det går an å bli kompetent i alle fagområder i psykologi, enten man har vært igjennom et norsk profesjonsstudium eller ikke.

Hva med de som har sin kompetanse utenfor de tre EuroPsy-områdene, eller de som ikke fyller kriteriene for noen av disse områdene? I andre lands foreninger skiller man mellom kriterier for medlemskap og kriterier for å praktisere som psykolog. Medlemskap kunne være tilgjengelig for dem som har mastergrad i psykologi (eller bachelorgrad for den slags skyld), uten at det dermed åpner for at de kan praktisere psykologi i klinikk. Og hva med universitetsansatte? British Psychological Society,

for eksempel, har en ordning for dem: De har «special case graduate basis for registration» som lar forskere også bli «chartered psychologists», igjen uten at det gjør det mulig for dem å praktisere som autoriserte klinikere.

Psykologforeningen skal representere norsk psykologi internasjonalt

Per i dag er mange av toppforskerne i norsk psykologi ikke medlemmer av Norsk Psykologforening. Dette er i motsetning til mange andre europeiske land, hvor noen av de mest aktive forskere er tungt involvert i den nasjonale foreningen. Situasjonen er åpenbart ikke optimal for utviklingen av norsk psykologi, og dette i tillegg til manglende medlemskap for «masterne» får konsekvenser, i og med at Norsk Psykologforening er Norges representant i transnasjonale organisasjoner. Psykologforeningen er Norges medlem i European Federation of Psychologists' Associations (EFPA), hvis første to målsettinger fra websiden (www.efpa.be) er:

- To promote psychology as a science and profession and to further the active exchange between them.
- To promote the development of psychology in research, applications and practice and to further adequate dissemination of psychological knowledge.

Etter min mening er Psykologforeningens restriktive medlemspolitikk i strid med disse. Foreningen er også Norges medlem i International Union for Psychological Science (IUPsyS) som skriver på sin webside (<http://www.am.org/iupsys/information/current-aims.html>) at:

As stated in Article 1 of its Statutes, the IUPsyS works to promote «the development of psychological science, whether biological or social, normal or abnormal, pure or applied.» It represents psychology in its full breadth as a science and as a profession.

Står dagens Psykologforening for dette? Svaret er åpenbart nei. En del av problemet er at per i dag kan en være ekspert i ett eller flere av disse feltene uten å kunne bli medlem i Norsk Psykologforening. Dette er tilfellet blant ansatte ved norske universiteter og vil bli enda tydeligere med masterne.

Psykologforeningen må velge

Norsk Psykologforening må enten begynne å bli en genuint bred forening som omfatter alle typer psykologiutdanninger i tråd med internasjonale normer, eller bli norsk forening for klinisk psykologi, og overføre medlemskap i EFPA og IUPsyS til en ny og ennå ikke opprettet organisasjon. Det første alternativet er langt å foretrekke: Bli inkluderende, og la masterne bli medlemmer. I øyeblikket representerer ikke Norsk Psykologforening meg og de hundrevis av masterne som er blitt uteksaminert. Den svikter dermed sin rolle i internasjonale organisasjoner knyttet til å representere psykologien i sin bredde, og den klarer heller ikke å reflektere det beste av norsk psykologisk forskning. Ifølge foreningens nettside er den «en fagforening og en faglig forening». Det virker på meg som om fagforeningsfunksjonen dominerer. Min visjon for en nasjonal forening hadde inkludert mye mer fag enn forening. Masterne har et større behov for en faglig forening enn for en fagforening, etter min mening. I tillegg er disse begrepene for meg helt atskilte: Oversett dem til for eksempel engelsk: «trade union» og «academic society». De har helt forskjellige funksjoner og formål, og helt forskjellig

interesse for disiplinen. Delordet «fag-» har altfor store oppgaver i sitatet om at Psykologforeningen er «en fagforening og en faglig forening».

Denne gangen har den profesjonskampen som Norsk Psykologforening kjemper på vegne av kliniske psykologer, definert feil fiende. Universitetsansatte med utenlandske utdanninger er ikke noen trussel, mastere i psykologi er heller ikke det: Vi er alle sammen på samme lag! Det er heller dårlig forskning, sjarlatansk virksomhet i psykoterapi og «coaching» utført av personer uten utdanning i psykologi, med mangel på tilstrekkelig eller relevant utdanning, veiledning og kvalitetskontroll, som er trusler mot dagens psykologi.

Det er mange problemstillinger som nå presser seg på. Psykologforeningen kan enten forsøke å sende bølgene tilbake som Knut den mektige, tidligere konge av England og Norge, eller den kan endre seg for å tilpasse seg dagens og fremtidens forhold